

Friese Vrijwilligersdag Natuur - overzicht excursies

vrijdag 2 september en zondag 4 september 2022

Vooraf

1. Deelname is gratis, maar meld je wel vooraf aan via de website (sovon.nl/friese-natuurdag). Dat kan tot uiterlijk maandagochtend 29 augustus 12.00 uur.
2. De inschrijvers krijgen enkele dagen vooraf via een mail de exacte verzamellocatie en start- en eindtijd toegestuurd.
3. Als locatie wordt bij iedere excursie een grotere plaats in de omgeving genoemd opdat je je globaal kunt oriënteren.
4. In de tabel hieronder vind je eerst een samenvattend overzicht. Op de pagina's daarna vind je per excursie een uitgebreide toelichting.
5. De excursies zijn onder voorbehoud van goed (genoeg) weer en dat buitenbijeenkomsten zijn toegestaan.
6. Indien weer van toepassing: De excursies vinden plaats met inachtneming van de RIVM-richtlijnen.

nr.	wat	datum	tijd	plaats	titel	wie
1	planten	1-sep	19.30-22.00	Wolvega	Wilgen leren herkennen	Karst Meijer (Herbarium Friscum)
2	planten	2-sep	9.00-13.00	Olderberkoop	Planten leren inventariseren (HNS)	Gerie Papenburg (FFF/FLORON)
3	landschap/planten	2-sep	10.00-12.00	Rotstergaast	Naar de Rotstergaaster Wallen	Henk-Jan van der Veen (SBB)
4	gebied	2-sep	10.30-12.00	Engwierum	Kennismaken met een vogelakker	Bauke Koolen (AC Waadrâne)
5	vogels	2-sep	12.00-16.00	Nieuwebildtzijl	Wad- en watervogels leren tellen	Meinte Engelmoer (Wadvogelwerkgroep)
6	vogels	2-sep	12.30-16.30	Holwerd	Wad- en watervogels leren tellen	Henk Hiemstra (Wadvogelwerkgroep)
7	landschap/planten	2-sep	13.30-15.30	Hindeloopen	Naar het Warkumer Nijlân	Henk-Jan van der Veen (SBB)
8	gebied	2-sep	14.00-16.00	Ameland	Op stap in het Hagedoornveld	Marjan Veenendaal (SBB)
9	zoogdieren	2-sep	14.00-17.00	Goingaryp	Noordse woelmuis	Nico Beemster (A&W)
10	vogels	2-sep	15.00-17.00	Alde Feanen	Zwarte Sterns beschermen	Jelle Postma/Marten Sikkema (wg Zwarte Stern)
11	Vleermuizen	3-sep	19.00-22.00	Katijk	Vleermuizen monitoren	John Melis (JM Ecologie)
12	planten	4-sep	9.00-13.00	Olderberkoop	Planten leren inventariseren (HNS)	Harry Walje (FFF/FLORON)
13	planten	4-sep	9.30-11.30	Terwispel	Wilgen herkennen in het veld	Frank van Gessel (FFF)
14	gebied	4-sep	9.30-12.00	Bakkeveen	Gebiedsexkursie De Slotplaats	Jacob de Bruin (Natuurmonumenten)
15	gebied	4-sep	10.00-12.00	Beetsterzwaag	Op stap in Van Oordf's Mersken	Manon van Wesel (SBB)
16	gebied	4-sep	10.00-12.00	Feanwâlden	Op stap naar De Houtwiel	Gjerryt Hoekstra (SBB)
17	planten	4-sep	10.00-12.00	Buitenpost	Groen erfgoed Noardlike Fryske Wâlden	Bert Maes, auteur en ecooloog
18	vissen	4-sep	10.00-14.00	Koudum	Op zoek naar de Grote Modderkruiper	Jesper Berndsen (RAVON)
19	planten	4-sep	11.00-13.00	Zo Fryslân	Hoe maken we een 'vegetatieopname'?	Marlies Tolman (Pranger&Tolman)
20	planten	4-sep	11.00-13.00	Harlingen	Kennismaken met Het Levend Archief	Sascha v.d Meer/Ben Bruinsma (FLORON)
21	vogels	4-sep	13.00-17.00	Hallum	Wad- en watervogels leren tellen	Jan de Boer (Wadvogelwerkgroep)
22	vogels	4-sep	13.00-17.00	Marrum	Wad- en watervogels leren tellen	Meinte Engelmoer (Wadvogelwerkgroep)
23	gebied	4-sep	14.00-16.00	Terschelling	Eendenkooi Terschelling	Remi Hougee (SBB)
24	reptielen	4-sep	14.00-16.00	Easterkar	Monitoring adder/ringslang voor beheer	Richard de Jong (IFG)

Studieworkshop 01 'Wilgen herkennen' met behulp van herbariummateriaal	
Locatie	Herbarium Frisicum, Wolvega
Datum	Let op! Afwijkende datum! Donderdagavond 1 september
Aanvangstijd, duur	19.30 – 22.00 uur
Doel / inhoud	Wilgen laten zich voor de gemiddelde florist moeilijk op naam brengen. In het herbarium bekijken we wilgenmateriaal uit de collectie. Deelnemers kunnen zich twee doelen stellen: 1. 's kennis maken met het verschijnsel 'herbarium' en wat voor waarde dat heeft; en/of 2. ter voorbereiding van de veldexcursie 'Wilgen herkennen'. Zie excursie 13.
Workshopleiding	Karst Meijer, eigenaar van Herbarium Frisicum
Max. aantal deelnemers	10
Bijzonderheden	Iedereen is welkom, maar het onderwerp is wat betreft doel 2 vrij specialistisch.

Veldworkshop 02 Planteninventarisatie van een kilometerhok volgens Het Nieuwe Strepen	
Locatie	Km-hok 203-550, ten westen van Oldeberkoop
Datum	Vrijdag 2 september
Aanvangstijd, duur	09.00 uur; de methode vergt minimaal 4 uur voor dit hok, maar zie bijzonderheid onderaan.
Doel / inhoud	Klassieke planteninventarisatie van een kilometerhok maar dan volgens Het Nieuwe Strepen (HNS). Daarbij wordt een hok twee keer geïnventariseerd door onafhankelijk van elkaar opererende strepers, gedurende een vooraf bepaalde bandbreedte van tijdsduur. De excursie is de eerste van die twee inventarisatierondes. Zondag 4 september wordt de tweede ronde gehouden, ook als excursie. Zie excursie 12. Deze methode levert allerlei mogelijkheden om data te vergelijken, en zo o.a. inzicht te krijgen in waarnemerseffecten. Deelnemers krijgen achteraf de lijsten van vrijdag en zondag toegestuurd. Het is niet de bedoeling om met beide excursies mee te gaan. Natuurlijk is zo'n inventarisatie voor deelnemers een mooie mogelijkheid om florakennis op te frissen / uit te breiden.
Excursieleiding	Gertie Papenburg, Fryske Feriening foar Fjildbiology/FLORON
Max. aantal deelnemers	4 personen
Bijzonderheden	Als de de benodigde tijd door omstandigheden (bijv. het weer of vermoeienis) niet volgemaakt wordt, maakt de excursieleider de inventarisatie op een later moment af; bij afspraak kan ook dat samen.

Excursie 03 Landschaps- en plantenexcursie naar de Rotstergaaster Wallen	
Locatie	Ingang Rotstergaaster Wallen bij Snakkerbuorren, bij welcomsbord
Datum	Vrijdag 2 september
Aanvangstijd, duur	10.00 – 12.00 uur
Doel / inhoud	Aan het riviertje De Tjonger vormen de Wallen een gevarieerd natuurgebied met schraallanden, houtwallen, enkele poelen en kleine bosjes. De hoogteverschillen tussen de oude (lage) rivierlopen en de hogere rivierduintjes zijn nog goed in het landschap terug te vinden. In de bodem vind je veen, zand en keileem. Bijzonder zijn de schrale graslanden (blauwgrasland), waar ook zeldzame paddenstoelen als de wasplaten gedijen.
Excursieleiding	Henk-Jan van der Veen (boswachter Staatsbosbeheer)
Max. aantal deelnemers	15
Bijzonderheden	1. Trek laarzen aan, want het gebied is lokaal erg nat. 2. De excursie gaat alleen door bij ten minste vijf deelnemers.

Excursie 04 Kennismaken met een 'vogelakker'	
locatie	Engwierum, Ezumakeeg
Datum	Vrijdag 2 september
Aanvangstijd, duur	10.30 – 12.00 uur
doel / inhoud	We bezoeken een vogelakker, waar toegelicht wordt hoe het beheer van de vogelakker wordt uitgevoerd en wat de resultaten waren van het veldseizoen 2022. In het veld zal er voornamelijk gekeken worden naar dagvlinders, zoogdieren en vogels. Ook zullen de planten die spontaan groeien in de beheereenheid en die gezaaid zijn aan de orde komen. Alhoewel het broedseizoen al lang ten einde is, zal er ook voor de vogelliefhebbers zeker wat te zien zijn. Helemaal als dit veldbezoek gecombineerd wordt met een bezoek aan het natuurgebied Ezumakeeg dat op loopafstand net ten noorden van Nijlân ligt. Zo'n bezoek kan men dan op eigen initiatief ondernemen.
Excursieleiding	Bauke Koolen (Agrarisch Collectief Waadrâne)
Max. aantal deelnemers	20
Bijzonderheden	Neem een verrekijker mee. Als het nat weer is neem dan ook laarzen en een regenbroek mee. Van natte, hoge vegetatie kun je flink nat worden.

Excursie 05 Herkennen en tellen/schatten van doortrekkende wad- en watervogels	
Locatie	Nieuwebildtzijl (53.32392N 5.72197O)
Datum	Vrijdag 2 september
Aanvangstijd, duur	12:00 uur (HW-Harlingen 14:28), duur 4 uur
Doel / inhoud	De excursie is gericht op het tellen/schatten van doortrekkende wad- en watervogels. Hoe gaat dat in zijn werk? Zijn de soorten goed te onderscheiden? Wat zijn telgebieden? Hoe schat je grote aantallen? Hoe worden de gegevens genoteerd? Wat wordt er met de gegevens gedaan? Dergelijke vragen zullen ongetwijfeld voorbijkomen. De excursie is gericht op betrokken vogelaars met een goede basiskennis van de soorten.
Excursieleiding	Meinte Engelman, Wadvogelwerkgroep FFF
Max. aantal deelnemers	10
Bijzonderheden	Telescoop (indien in bezit), laarzen en natuurlijk verrekijker zijn gewenst bij de excursie. Ook bij slecht weer gaat de excursie door en dan is regenkleding handig.

Excursie 06 Herkennen en tellen/schatten van doortrekkende wad- en watervogels	
Locatie	Pier Holwerd (53.38073N 5.89105O)
Datum	Vrijdag 2 september
Aanvangstijd, duur	12:30 uur (HW Holwerd 14:50 uur), duur 4 uur
Doel / inhoud	De excursie is gericht op het tellen/schatten van doortrekkende wad- en watervogels. Hoe gaat dat in zijn werk? Zijn de soorten goed te onderscheiden? Wat zijn telgebieden? Hoe schat je grote aantallen? Hoe worden de gegevens genoteerd? Wat wordt er met de gegevens gedaan? Dergelijke vragen zullen ongetwijfeld voorbijkomen. De excursie is gericht op betrokken vogelaars met een goede basiskennis van de soorten.
Excursieleiding	Henk Hiemstra, Wadvogelwerkgroep FFF
Max. aantal deelnemers	10
Bijzonderheden	Telescoop (indien in bezit), laarzen en natuurlijk verrekijker zijn gewenst bij de excursie. Ook bij slecht weer gaat de excursie door en dan is regenkleding handig.

Excursie 07		Landschaps- en plantenexcursie naar het Warkumer Nijlân	
Locatie	Warkumer Nijlân, verzamelen bij Station Hindeloopen		
Datum	Vrijdag 2 september		
Aanvangstijd, duur	13.30 uur – 15.30		
Doel / inhoud	Ga mee met de boswachter naar het Warkumer Nijlân, van oorsprong een 17e-eeuwse polder, gewonnen op de Zuiderzee. Nu is het een belangrijk Natuurgebied van Staatsbosbeheer, met een grote variatie aan biotopen.		
Excursieleiding	Henk-Jan van der Veen (Staatsbosbeheer)		
Max. aantal deelnemers	15		
Bijzonderheden	Trek laarzen aan, want het gebied is lokaal erg nat.		

Excursie 08		Op stap met de boswachter in het Hagedoornveld op Ameland	
Locatie	Hagedoornveld (Ameland)		
Datum	Vrijdag 2 september		
Aanvangstijd, duur	14.00 – 16.00 uur		
Doel / inhoud	Ga met de boswachter van Ameland mee op excursie naar het Hagedoornveld, we starten bij de werkschuur van Staatsbosbeheer in Nes. Kom op de fiets! De Boswachter vertelt je van alles over dit bijzondere gebied op dit prachtige eiland. Houd wel rekening met de boottijden.		
Excursieleiding	Marjan Veenendaal (boswachter Staatsbosbeheer)		
Max. aantal deelnemers	20		
Bijzonderheden	Fietsexcursie		

Excursie 09		Kom alles te weten van de Noordse woelmuis en de rol van eDNA	
Locatie	Sneekermeergebied, Goingaryp		
Datum	Vrijdag 2 september		
Aanvangstijd, duur	14 – 17 uur		
Doel / inhoud	Deze Noordse woelmuis-excursie voert naar de Grutte en Lytse Griene in het Sneekermeergebied. We varen dan met twee boten van Staatsbosbeheer naar deze eilanden toe. We gaan op zoek naar keutels zoeken van Noordse woelmuizen t.b.v. het eDNA-onderzoek. Hiermee brengen we de verspreiding van de soort in beeld. Ook de verbetermaatregelen die hier voor deze soort worden uitgevoerd komen uitgebreid aan de orde.		
Excursieleiding	Nico Beemster, Altenburg en Wymenga		
Max. aantal deelnemers	11		
Bijzonderheden			

Veldworkshop 10		Hoe kan je meehelpen de Zwarte Stern te beschermen	
Locatie	Alde Feanen bij Earnewâld		
Datum	Vrijdag 2 september		
aanvangstijd, duur	15.00-17.00		
Doel / inhoud	Na een presentatie over het leven van de Zwarte Stern gaan we in de praktijk kijken op welke manier we Zwarte Sterns kunnen helpen aan broedgelegenheid en hoe je kunt bijdragen aan de bescherming. Ook het monitoren van de broedparen en het broedsucces komt aan de orde.		
Excursieleiding	Jelle Postma en Marten Sikkema, Werkgroep Zwarte Stern Fryslân		
Max. aantal deelnemers	15		
Bijzonderheden	-		

Excursie 11	Vleermuizen – verdere info volgt nog
Locatie	Schoterlandseweg 24A, 8455 JG Katlijk.
Datum	Let op! Afwijkende datum, zaterdag 3 september
Aanvangstijd, duur	19.00-22.00
Doel / inhoud	John Melis neemt je mee in de wereld van de vleermuizen. Hoe herken je ze en hoe gaat de monitoring in z'n werk?
Excursieleiding	John Melis
Max. aantal deelnemers	Nog niet bekend
Bijzonderheden	

Veldworkshop 12	Planteninventarisatie van een kilometerhok volgens Het Nieuwe Strepen
Locatie	Km-hok 203-550, ten westen van Oldeberkoop
Datum	Zondag 4 september
Aanvangstijd, duur	09.00 uur; de methode vergt minimaal 4 uur voor dit hok, maar zie bijzonderheid onderaan.
Doel / inhoud	Klassieke planteninventarisatie van een kilometerhok maar dan volgens Het Nieuwe Strepen (HNS). Daarbij wordt een hok twee keer geïnventariseerd door onafhankelijk van elkaar opererende strepers, gedurende een vooraf bepaalde bandbreedte van tijdsduur. De excursie is de tweede van die twee inventarisatierondes. Vrijdag 2 september wordt de eerste ronde gehouden, ook als excursie. Zie excursie 02. Deze methode levert allerlei mogelijkheden om data te vergelijken, en zo o.a. inzicht te krijgen in waarnemerseffecten. Deelnemers krijgen achteraf de lijsten van vrijdag en zondag toegestuurd. Men mag niet met beide excursies mee. Natuurlijk is zo'n inventarisatie voor deelnemers een mooie mogelijkheid om florakennis op te frissen / uit te breiden.
Excursieleiding	Harry Waltje, Fryske Feriening foar Fjildbiology/FLORON
Max. aantal deelnemers	4 personen
Bijzonderheden	Als de de benodigde tijd door omstandigheden (bijv. het weer of vermoeienis) niet volgemaakt wordt, maakt de excursieleider de inventarisatie op een later moment af; bij afspraak kan ook dat samen.

Veldworkshop 13	'Wilgen herkennen' in het veld
Locatie	Bouwespolder Terwispel
Datum	Zondag 4 september
Aanvangstijd, duur	9.30 uurm- 11.30 uur – kan nog wat uitlopen
Doel / inhoud	Wilgen laten zich voor de gemiddelde florist moeilijk op naam brengen. We bekijken een aantal soorten in het veld en leren waar je op kunt / moet letten bij het determineren. Wie dat wil, kan deze excursie voorbereiden aan de hand van herbarium materiaal in Herbarium Frisicum te Wolvega. Zie excursie 01.
Excursieleiding	Frank van Gessele (Planteferbân van de Fryske Feriening foar Fjildbiology (FFF))
Max. aantal deelnemers	15
Bijzonderheden	Iedereen is welkom, maar het onderwerp is vrij specialistisch.

Excursie 14 De zichtbaarheid van monitoringsgegevens op Landgoed De Slotplaats	
Locatie	Landgoed De Slotplaats te Bakkeveen (Natuurmonumenten)
Datum	zondag 4 september
Aanvangstijd, duur	09.30 – 12.00 uur
Doel / inhoud	Deze excursie is een kennismaking met De Slotplaats, waarbij wordt verteld hoe de monitoringsgegevens die vrijwilligers aanleveren worden gebruikt voor het opstellen van een gebiedsvisie en een hydrologisch herstelplan.
Excursieleiding	Jacob de Bruin, boswachter ecologie bij Natuurmonumenten
Max. aantal deelnemers	30
Bijzonderheden	n.v.t.

Excursie 15 Op stap met de boswachter in Van Oordt's Mersken	
Locatie	Omgeving Beetsterzwaag
Datum	Zondag 4 september
Aanvangstijd, duur	10.00 – 12.00 uur
Doel / inhoud	Van Oordt's Mersken is een Natura-2000 gebied wat jaarrond grotendeels is afgesloten. Onder leiding van de boswachter verkennen we het gebied. Al wandelend passeren we bijzondere hooilanden, schraallanden, heide, bosjes en lopen we langs het beekdal Alddjip. Het is een zeer gevarieerd natuurgebied en één van de parels van Friesland.
Excursieleiding	Manon van Wesel (boswachter Staatsbosbeheer)
Max. aantal deelnemers	20
Bijzonderheden	

Excursie 16 Op stap met de boswachter naar De Houtwiel	
Locatie	De Houtwiel nabij Feanwâlden
Datum	Zondag 4 september
Aanvangstijd, duur	10.00 – 12.00 uur
Doel / inhoud	Ga mee op pad met de boswachter naar De Houtwiel, maar trek je laarzen aan! Dit natte gebied bestaat uit allerlei poelen, plassen, petgaten, sloten en rietvelden. Er is van alles te zien!
Excursieleiding	Gjerryt Hoekstra (boswachter Staatsbosbeheer)
Max. aantal deelnemers	15
Bijzonderheden	Laarzen mee.

Excursie 17 Landschappelijk groen erfgoed in de Noardlike Fryske Wâlden	
Locatie	Omgeving Buitenpost
Datum	Zondag 4 september
Aanvangstijd, duur	10-12 uur
Doel / inhoud	De Noardlike Fryske Wâlden omvatten enkele zogenaamde 'genenbrongebieden' van bijzondere en zeldzame wilde bomen en struiken. Tijdens de excursie zal er bijvoorbeeld aandacht zijn voor wilde rozen en meidoorns. De excursie sluit aan op de openingslezing van de lezingendag die Bert Maes houdt op zaterdag 3 september.
Excursieleiding	Bert Maes, redacteur van de 'Atlas van wilde bomen en struiken'
Max. aantal deelnemers	15
Bijzonderheden	

Veldworkshop 18 Op zoek naar de Grote Modderkruiper	
Locatie	Omgeving Koudum
Datum	4 september
Aanvangstijd, duur	10:00 uur tot ca. 14:00 uur
Doel / inhoud	Wij gaan met het schepnet op zoek naar grote modderkruiper in de polderslootjes bij Koudum om te kijken of deze soort hier nog aanwezig is en zijn verspreiding beter in kaart te brengen. Naast de poldersloten zijn er ook enkele grotere wateren waar we gaan scheppen naar andere vissoorten en waterleven.
Excursieleiding	Jesper Berndsens (RAVON)
Max. aantal deelnemers	10
Bijzonderheden	Eigen veldmateriaal als je deze bezit. Voor de excursie worden extra schepnetten, waadpakken, cuvetten en determinatiegidsen meegenomen.

Excursie 19 Hoe maken we een 'vegetatieopname'?	
locatie	Een nader te bepalen heideterrein in Zuidoost-Fryslân
Datum	Zondag 4 september
Aanvangstijd, duur	11.00 uur. De excursie duurt ca. twee uur.
Doel / inhoud	Kennismaken met het PQ (Permanent Quadraat) binnen het Landelijk Meetnet Flora (LMF). Hoe zit dat meetnet in elkaar en hoe verloopt de methode?
Excursieleiding	Marlies Tolman (EGG consult, Pranger & Tolman ecologen)
Max. aantal deelnemers	10 personen. De excursie gaat pas door bij een intekening van ten minste 4 personen.
Bijzonderheden	Iedereen met belangstelling is welkom, maar basiskennis van onze wilde flora is beslist een voordeel.

Excursie 20 Kennismaken met 'Het Levend Archief' en het verzamelen van zaden	
Locatie	De Stenen Man in Harlingen
Datum	Zondag 4 september
Aanvangstijd, duur	11 - 13 uur
Doel / inhoud	Het Levend Archief wil de genetische diversiteit van wilde planten veilig stellen door zaden te verzamelen van inheemse plantensoorten en deze op te slaan in de Nationale Zadencollectie. Tijdens deze zadenverzamelexcursie vertellen we je over Het Levend Archief, en instrueren we de deelnemers hoe de methode voor het verzamelen van zaden voor de Nationale Zadencollectie in elkaar zit. Als je er nog nooit geweest bent, zal de locatie je botanisch verrassen!
Excursieleiding	Sascha van der Meer en Ben Bruinsma (FLORON)
Max. aantal deelnemers	20
Bijzonderheden	Iedereen met belangstelling is welkom, maar basiskennis van onze wilde flora is beslist een voordeel.

Excursie 21		Herkennen en tellen/schatten van doortrekkende wad- en watervogels	
Locatie	Kweldercentrum IFG bij Hallum (53.32276N 5.73952O)		
Datum	Zondag 4 september		
Aanvangstijd, duur	13:00 uur (HW-Harlingen 15:38 uur), duur 4 uur		
Doel / inhoud	De excursie is gericht op het tellen/schatten van doortrekkende wad- en watervogels. Hoe gaat dat in zijn werk? Zijn de soorten goed te onderscheiden? Wat zijn telgebieden? Hoe schat je grote aantallen? Hoe worden de gegevens genoteerd? Wat wordt er met de gegevens gedaan? Dergelijke vragen zullen ongetwijfeld voorbijkomen. De excursie is gericht op betrokken vogelaars met een goede basiskennis van de soorten.		
Excursieleiding	Jan de Boer, Wadvogelwerkgroep FFF		
Max. aantal deelnemers	10		
Bijzonderheden	Telescoop (indien in bezit), laarzen en natuurlijk verrekijker zijn gewenst. Ook bij slecht weer gaat de excursie door en dan is regenkleding handig.		

Excursie 22		Herkennen en tellen/schatten van doortrekkende wad- en watervogels	
Locatie	Tempel van Ids bij Marrum (53.33263N 5.77668E)		
Datum	Zondag 4 september		
Aanvangstijd, duur	13:00 uur (HW-Harlingen 15:38 uur), duur 4 uur		
Doel / inhoud	De excursie is gericht op het tellen/schatten van doortrekkende wad- en watervogels. Hoe gaat dat in zijn werk? Zijn de soorten goed te onderscheiden? Wat zijn telgebieden? Hoe schat je grote aantallen? Hoe worden de gegevens genoteerd? Wat wordt er met de gegevens gedaan? Dergelijke vragen zullen ongetwijfeld voorbijkomen. De excursie is gericht op betrokken vogelaars met een goede basiskennis van de soorten.		
Excursieleiding	Meinte Engelman, Wadvogelwerkgroep FFF		
Max. aantal deelnemers	10		
Bijzonderheden	Telescoop (indien in bezit), laarzen en natuurlijk verrekijker zijn gewenst. Ook bij slecht weer gaat de excursie door en dan is regenkleding handig.		

Excursie 23		Op pad met de boswachter naar de eendekooi op Terschelling	
Locatie	Hoorn Terschelling		
Datum	Zondag 4 september		
Aanvangstijd, duur	14.00 – 16.00 uur		
Doel / inhoud	Bezoek samen met de boswachter de enige eendekooi op Terschelling die je vrij kunt bezoeken. Bekijk het kooihuisje en wentel je in de wereld van een kooiker.		
Excursieleiding	Remi Hougee (boswachter Staatsbosbeheer)		
Max. aantal deelnemers	20		
Bijzonderheden			

Excursie 24		Monitoring van 'doelsoorten' adder en ringslang voor gericht beheer	
Locatie	Easterskar (it Fryske Gea), ten zuidwesten van Heerenveen		
Datum	Zondag 4 september		
Aanvangstijd, duur	14.00 uur. De excursie duurt ca. twee uur.		
Doel / inhoud	Monitoring speelt een belangrijke rol bij het beheer van terreinen. Gaat het goed met de 'staat van instandhouding' of moet er bijgestuurd worden? Hoe bepalen we dat? Wat zijn de uitdagingen?		
Excursieleiding	Richard de Jong (iFG)		
Max. aantal deelnemers	12		
Bijzonderheden	Het Easterskar is een laagveengebied en kan, afhankelijk van het weer, nat zijn. Laarzen zijn dus aan te bevelen		